

1. De Dorpsbruiloft
2. Het volgende seizoen
3. Ik vind het weer spannend
4. TKA vermaakt zich...
5. Boekbespreking
6. Apps
6. Van de redactie/colofon
7. Rachmaninovs meesterwerk
8. Ramsj om de hoek
9. Wie is Jos Siemerink
10. Concerttips
11. Over heraudities
12. Kruiswoordpuzzel

De Dorpsbruiloft

Stravinsky's nieuw idioom voor koormuziek

ToniKA sprak met Thea Derks, specialist in twintigste-eeuwse muziek over het Russische programma dat Toonkunstkoor zingt in december. Derks is een veelgevraagde spreker bij concertprogramma's en bekend van haar bijdragen aan radio- en televisieprogramma's.

Thea Derks hield een inleiding voor het koor over Rachmaninovs Kolokola, The Bells, en Stravinsky's Svadebka, Les noces. Derks ziet de prestatie die koorleden neerzetten met dit concert, want Les noces geeft zich niet gemakkelijk gewonnen.

In haar bijdrage aan het programmaboekje geeft zij achtergronden bij de intenties van Stravinsky.

Igor Stravinsky streefde naar een eigen, Russische muziktaal, net zoals zijn tijdgenoten Modest Moessorgski, César Cui en Alexander Borodin. Zij zochten daartoe inspiratie in de volksmuziek en in volkse sagen en legenden. Zelf maakte Stravinsky begin twintigste eeuw furore in Parijs met zijn 'Ballets russes' van Sergei Diaghilev gecomponeerde balletten. Vuurvogel (1910), Petroesjka (1911) en Le sacre du printemps (1913) zijn alle geïnspireerd op Russische volksverhalen. Vooral de Sacre sloeg in als een bom.

Niet alleen vanwege het gruwelijke ritueel - een meisje danst zich dood om de lente te verwelkomen - maar vooral ook vanwege de 'barbaarse ritmiek'. Deze wordt gekenmerkt door telkens verschuivende accenten, waardoor een regelmatige puls ontbreekt en de luisteraar zijn houvast verliest.

In dezelfde periode rijpte bij Stravinsky het idee een ballet te wijden aan het Russische plattelandshuwelijk, dat gebonden was aan strenge rituelen. Tijdens een bezoek aan zijn landgoed in Oekraïne in 1914 kocht hij een bundel met wit-Russische volksverhalen, waaruit hij een libretto destilleerde voor Svadebka

(Dorps huwelijk). Tijdens het componeren maakte hij dankbaar gebruik van verzamelbanden met gezangen uit de Russische volksmuziek.

Stravinsky ontwikkelde in dit koorwerk een nieuw idioom, dat hij naar eigen zeggen bouwde op de 'verplaatsbare klemtonen' van de volkspoëzie. Nog sterker dan in de *Sacre* gebruikt hij in *Svadebka* wisselende accenten, die soms indruisen tegen de natuurlijke uitspraak van de taal en tegen het metrum. Zo ontstaat een ritmische gelaagdheid die vaart en spanning geeft.

Grosso modo volgt *Svadebka* het verloop van een – soms wel twee weken durende – huwelijksceremonie.

Stravinsky legt de nadruk op het ritueel, de personages zijn slechts stereotypen. Hij schreef hierover: 'Zo is de sopraan in de eerste scène niet de bruid, maar slechts de stem van een bruid; dezelfde stem vertolkt de zwaan in de laatste scène.' De rol van de bruidegom wordt eerst gezongen door een tenor, later door een bas.

Om het onpersoonlijke karakter te onderstrepen experimenteerde Stravinsky eindeloos met de bezetting. In de eerste versie (1917) worden solisten en koor begeleid door een ensemble met veel blazers en slagwerk, weinig strijkers en onder andere een cimbalom. Omdat dit hem nog niet mechanisch genoeg was begon hij aan een andere instrumentatie, gebaseerd op de nieuwerwetse pianola. Hij liet dit idee varen uit angst dat musici niet gelijk zouden kunnen spelen met de hierin gebruikte pianorollen.

Pas drie maanden voor de première in 1923 vond Stravinsky de definitieve oplossing van vier piano's en zes slagwerkers. Hij beschouwde overigens

'Zo is de sopraan in de eerste scène niet de bruid, maar slechts de stem van een bruid; dezelfde stem vertolkt de zwaan in de laatste scène.'

Igor Stravinsky

Beeld: still uit *Les Noces*
the Royal Ballet, Part 1/3

ook de vleugels als slagwerkinstrumenten en constateerde tevreden: 'De instrumentale groep is volkomen homogeen, volkomen onpersoonlijk en volkomen mechanisch.'

In het eerste tableau van *Svadebka* zingt de bruid de gebruikelijke klaagzang: zij gaat haar ouderlijk huis verlaten en moet bovendien afscheid nemen van haar lange haar, dat zij als getrouwde vrouw in een opgerolde vlecht moet dragen. Hierna betreden we het huis van de bruidegom, wiens haar wordt gezalfd met olie. Hij vraagt de Maagd Maria zijn huwelijk te zegenen, zijn ouders weklagen over het aanstaande verlies van hun zoon. In de derde scène gaat de bruid op weg naar haar nieuwe woonplaats, onder klaaglijk gezang van ouders en vriendinnen; zij

roepen tevens de zegen af van de heiligen Cosmas en Damianus.

De slotscène beschrijft het bruiloftsmaal, waarbij de alcohol rijkelijk vloeit en de gasten grapjes maken over het pasge- trouwde paar. De bruidsschat wordt overhandigd en het bruidspaar vertrekt naar de echtelijke sponde. Vanachter de gesloten deur klinkt een lofzang van de bruidegom op zijn nieuwbakken echtgenote. Deze wordt begeleid door klokgelui en unisono spelende piano's - symbool voor een harmonieus huwelijk.

Met dank aan Thea Derks

(LK)

Het Gesualdo Consort heeft wereldwijd lof geoogst met het veelgeprezen **Sweelinck Monument**.

Het volgende seizoen op het programma

door **Caroline Bakker**

Wij promoten Toonkunstkoor als een koor dat werken zingt van Sweelinck tot en met hedendaagse muziek. De hoogste tijd dus dat we echt muziek van Sweelinck op de lessenaar zetten. In seizoen 14/15 gaan we een selectie van meerstemmige psalmen van Sweelinck zingen in kamerkoorsetting. Dit project wordt door het hele seizoen heen gevlochten en heeft als doel dat we verder investeren in de kwaliteit van het koor, de mooie klank van het ensemble

en ons plezier in het samen zingen. In juni worden de klinkende resultaten gepresenteerd in onze eigen Singelkerk, waar dan ook publiek bij aanwezig kan zijn.

Verder in het volgende seizoen een nieuwe concertserie met de Matthäus Passion, samen met het Nederlands Kamerorkest. Maar eerst openen we ons koorjaar met een Latijns-Amerikaans programma, waarbij Boudewijn ons weer in een nieuwe setting plaatst, namelijk naast een salsa-band... In *Paradiso* brengen we muziek ten gehore van Ramirez, Pinto Fonseca en Villa-Lobos.

The Bells, door Rundfunkchor Berlin op YouTube

O.l.v. Sir Simon Rattle, opgenomen in de Berlin Philharmonie, 12 september 2010

“Een van mijn dierbaarste herinneringen betreft de vier noten van de grote klokken van de St. Sophia Kathedraal in Novgorod, die ik hoorde als mijn grootmoeder me op feestdagen mee naar de stad nam’, schreef Rachmaninov in zijn memoires. ‘Als ik erin geslaagd ben kerkklokken te laten vibreren met menselijke emoties, komt dit doordat ik een groot deel van mijn leven doorbracht te midden van het klokgelui in Moskou.”

Sergei Rachmaninov

“Ik vind het wéér spannend”

Iris herhaalt The Bells

Door Marjolein Zinkstok

Kabbelmuziek, daar komt sopraan Iris Kuipers niet voor. Aan The Bells valt meer te beleven. Ze kan het weten, want ze zong het al in de vroege jaren 80.

De eerste keer dat ik The Bells zong, was in 1981; ik zat toen in het Koor van het Concertgebouworkest. We zongen het in het Engels. Wat ik me daarvan vooral herinner, was dat Kondrasjin zou dirigeren. Daar verheugde ik me erg op. Kort voor het concert overleed hij plotseling. Neeme Järvi, toen nog een broekie, nam het over. Het orkest probeerde hem natuurlijk uit, maar Järvi kwam, zag en overwon. In 1984 zongen we het nog een keer, toen in het Russisch en met Vladimir Ashkenazy als dirigent. Daar is nog een plaat van gemaakt.

Grondverf

The Bells vonden we niet speciaal moeilijk; daar waren we helemaal niet mee bezig. We deden vier producties per jaar en we hadden drie maanden de tijd om een programma in te studeren. Voor dit programma was het repetitieproces niet anders dan anders. Onze koordirigent Arthur Oldham

wist hoe hij ons mee moest krijgen. Hij deed de raarste dingen, desnoods kroop hij over de grond. Zijn taak was om het stuk in de grondverf te zetten. Zo konden we open blijven staan voor andere interpretaties: de maestro moest de ruimte hebben om het te laten klinken zoals hij wilde.

Schwung

The Bells sprak meteen aan: het is in één woord spannend. Er zit steeds een ondertoon van melancholie en dreiging in, ook in die eerste delen. Ik vind eigenlijk dat het alleen maar met orkest gedaan kan worden. Het orkest neemt je mee in de spanning, het geeft schwung. Als je het orkest hoort, is het zo logisch hoe je het moet zingen. Ik ben dan ook benieuwd hoe het gaat klinken met twee piano's.

Het is prettig om iets te zingen wat ik al ken. Ik vind het wel jammer dat het zo lang duurt voor we aan de uitvoering toe zijn, en dat steeds geroepen wordt dat het zo moeilijk is. Toch heb ik er weer lol in, ik vind het wéér spannend. Sommige muziek kabbelt door, maar dat kun je van The Bells niet zeggen: het is een stuk van grote contrasten.

TKA vermaakt zich in Duisburg op het podium en in de foyer

Door Stef Lokin

De stemming was uitgelaten na de eerste uitvoering van het Requiem van Verdi in Duisburg. Op uitnodiging van het Philharmonischer Chor Duisburg en zijn dirigent, Giordano Bellincampi, vertrok een volle bus TKA-leden dinsdagnmiddag 10 september naar Duitsland. Beide koren gaven twee concerten onder begeleiding van de Duisburger Philharmoniker. Na de eerste uitvoering was er in de foyer van het Theater am Marienort een party waar leden van beide koren nader met elkaar kennismaakten. De bar van het theater deed goede zaken. TKA's Patrick Ploum maakte de foto's.

Repetitor *Paul Prenen* is in

opperbeste stemming. Samen met zijn partner *Tjamke Roelofs*, tevens violiste en zangeres, is Paul naar Duisburg afgereisd.

Louter blije gezichten bij bestuur en directie van beide koren. In ieder geval bij dirigent *Boudewijn Jansen* en voorzitter *Caroline Bakker* van Toonkunstkoor Amsterdam.

Ook de behoorlijk Nederlands sprekende voorzitter *Claudia Leisse* van het Philharmonischer Chor Duisburg en repetitor *Marcus Strimpe* zijn tevreden. Stralend middelpunt is de altijd

onberispelijk geklede maestro *Giordano Bellincampi*.

Aan de omgehangen rugzak te zien wil *Wim van Beers* naar zijn logeeraadres vertrekken. Het halve glas weisswein en het gesprek met een Duitse collega houden hem hem nog even op de party.

'Ik ben zijn naam vergeten maar het was een aardige bas'. Wim van Beers

Drie alten bespreken het verloop van de uitvoering. Van links naar rechts *Anne van Vlerken*, *Ellen Duijnhouwer* en *Marjolein Zinkstok*. Bariton *Theo Laccelle* houdt de bewegingen van het gezelschap nauwlettend in de gaten.

Ook zonder alcohol kan het gezellig zijn. Tenor *Jimmy Janssen van Raay* weet zich liefdevol omringd door zijn gastheer *Steffen Hering*, tenor in het Philharmonischer Chor Duisburg, en zijn vrouw.

Voormalig DDR-burger *Hering* vertelt het TKA-bestuurslid dat hij zijn Stasi-dossier had laten lichten.

Van links naar rechts: bier, krakeling en wijn voor de alten *Antoinette van Nierop* en *Jette Hofman*, tevens moeder en

dochter.

Die *Marleen Rijkmans* had een tolle Abend met haar Gastgeber *Elke Sander*, links Rechts: TKA tweede sopraan *Vera*

d'Hooghe.

Na afloop is niet te merken dat de eerste uitvoering zeer vermoeiend was. V.r.n.l. *Willemien Booster* en *Lucie Snoeker* laten zich het bier goed smaken. *Lily van*

Leeuwen houdt het op een glas frisdrank.

Ook Wein Weib und Gesang voor bas en fotograaf *Patrick Ploum*. Hij laat zich omringen door de sopranen *Chio Totogawa* en *Iris Kuipers* van

Toonkunstkoor Amsterdam. Hun Duitse gesprekspartner kijkt sceptisch.

Boekbespreking

‘Wie zingt viert het leven’

Barber van de Pol schreef een ode aan het zingen

Door Stef Lokin

‘Wie zingt wordt zelf een klankkast en draagt een wereld in zich. Zingen is intiem én expansief: je zet ervan uit. Het is net zoiets gewoons als praten en hoort bij onze normaalste lichamelijke uitingen.’ Zinnen zoals deze zijn op iedere bladzijde te vinden in *Zingen is geluk* van Barber van de Pol. Ze graaft in haar verleden en tovert een groot aantal liederen tevoorschijn die zich vast hebben gezet in haar geheugen. Het zijn er honderden. Van de klassieke stukken tot popsongs. Ze lardeert die met citaten van deskundigen die over het zingen hebben geschreven. Van de Pol zingt thuis, alleen, met haar partner en met haar kleinkinderen. Ze is lid van KCOV Amsterdam dat onder leiding staat van Frank Hameleers. In een ver verleden deed ze auditie bij TKA.

Waarom schreef u dit boek?

Ik had er behoefte aan. Ik kreeg de gelegenheid om te schrijven over een hobby, een passie. Ik wist meteen dat het over zingen moest gaan. Ik ben nogal ‘zingerig’ aangelegd. Ik wilde beschrijven wat zingen met je doet. Zo’n boek kende ik niet. Volgens mij bestaat het ook niet. Je hebt wel hommages aan componisten en aan grote zangers. Voor mij was het dus een onderzoek. Noem het maar een soort auto-cantografie; het is mijn leven vanuit de zang bekeken. Ik denk dat veel mensen dit zullen herkennen.

Wie moet het boek lezen?

Iedereen zal zich herkennen in de klassieken en tophits die in mijn boek genoemd worden. Van sommige liedjes uit mijn jeugd en puberteit, toen ik min of meer gered werd door die liedjes, zijn er verschillende niet meer bekend. Sommige verouderen snel. Maar ik ga

“Noem het maar een soort auto-cantografie; het is mijn leven vanuit de zang bekeken. Ik denk dat veel mensen dit zullen herkennen”

Barber van de Pol

ervan uit dat er wat klassiekers tussen zitten waardoor de lezer toch een houvast heeft.

Is het boek niet voor de lezer die opgegroeid is in de jaren zestig en zeventig?

Een aantal titels zal jongere lezers misschien niets zeggen. Ik noem ze toch want uit het noemen van die titels blijkt wel in wat voor sfeer die liedjes geplaatst moeten worden. Het werkt dan toch voor diegenen die zelf die liedjes niet hebben meegemaakt. Kinderliedjes zijn in zekere zin ook weer klassiek, die komen weer terug. Sommige liedjes hoorden bij de ruis van mijn leven op dat moment. Bijvoorbeeld Janis Joplin. Het gaat in het boek ook meer om de sfeer die moet overkomen dan om de herkenning. Het is leuk om te benadrukken dat het plezier van het zingen ertoe doet.

Wat is de verklaring van het zingen?

De universele taal. Kinderen zijn al vroeg met klank bezig, ze zijn met melodielijnen de wereld aan het veroveren. Ze leren spreken met klank-elementen omdat ze de betekenis al

door hebben. Een verklaring is ook dat je je er goed bij voelt. Je treedt uit je ratio; je wordt groter en je lijkt contact te hebben met oorzaken. Misschien is het wel, zoals ik dat ergens las en ook geciteerd heb, alsof je even de eeuwigheid omhelst.

Wat doet u liever: solo zingen of in een koor?

Ik zing sowieso altijd, op de fiets en onder de douche. Op zangles moet je erg je best doen. In een koor ook. Daar heb je uiteraard te maken met discipline. Je werkt ergens naar toe. Dat is weer een andere vorm van genieten. Dan speel je ook het spel van dat je op moet treden. Je brengt klassieke werken, dat is nogal wat.

Hoe bevalt het bij KCOV?

Ik geniet erg van dirigent Frank Hameleers. Je merkt dat hij zelf koorzanger is geweest, want hij zingt vaak stukken voor. Dat doet hij prachtig. Naarmate we dichter bij een uitvoering komen krijgt het bijna iets plechtigs. Ik heb ook wel bij kamerkoortjes gezongen. Bijvoorbeeld met een koor waarbij we al die prachtige Gedenck Clanck-liederen zongen van Adriaen

Valerius. Het ging ons om de oud-Nederlandse teksten. De dichter Ed Leeflang was daar toen de stuwende kracht achter. Het was wel allemaal eenstemmig.

Ik ben een amateur maar ik ben wel nieuwsgierig. Ik probeer bij de wetenschappers verklaringen te vinden voor het zingen. Je komt onder andere bij biologen en neurologen uit. Bij grote namen als Oliver Sacks bijvoorbeeld. Ik voelde mij erg door hen geruggesteund. Ze staan allemaal in de literatuurlijst achterin het boek.

Barber van de Pol, *Zingen is geluk*. Een uitbundig boek over wat iedereen graag doet, De Bezige Bij € 18,90.

Goede Apps Apps voor koorzangers

Door Loes Knotter

Voor solfège kan je beter meedoen in het klasje van Dirk-Jan Schilt, maar lukt dat niet dan kan de applicatie [Absolatio](#) een uitkomst bieden. Houd tijdens de repetitie af en toe je smartphone naast je oor om te kijken of je nog goed zit. Heerlijk als je bassen achter je hebt zitten die een tegenmelodie en -ritme zingen in een stuk als Les noces.

Een zusje of broertje is de app [singsolatio](#). Kan je wachtend op de tram of op een ander onbewaakt ogenblik wat intervallen oefenen.

Gebruik je ook een goede app? Tip de redactie!

Van de redactie

Een bestuurswisseling en een behoorlijke redactiewisseling (bedankt Els, Sara, Nelleke, Seppie) leiden tot een nieuw gezicht van de ToniKA. Niet uit vernieuwingsdrift, maar omdat we moeten roeien met de riemen die we hebben. Het is onze ambitie om meer fait divers, geheimtips, wetenswaardigheden, vanuit de ‘collective intelligence’ van het koor te gebruiken. We hopen dat jullie ons daaraan helpen. Heb je een goede tip, is er ergens een concert dat we niet moeten missen, ga je zelf ergens optreden, publiceren, presenteren: laat het de redactie weten. Of wil je ergens meer van weten? Dan gaan we erop af.

Colofon

Redactie: Stef Lokin, Marjolein Zinkstok en Loes Knotter

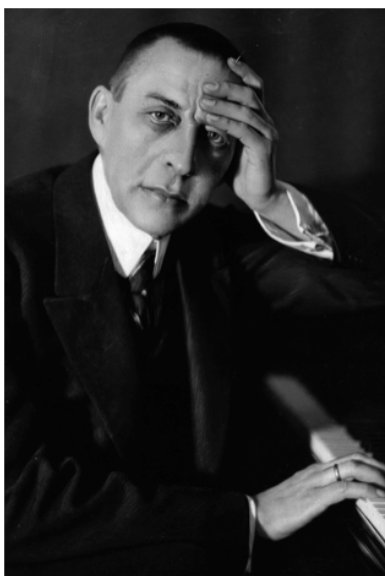
Bijdragen van Caroline Bakker, Theo Lacculle, Jos Siemerink en Els van Eersel

Samenstelling en opmaak: Loes Knotter op een MacBook.

De Klokken: compositorisch meesterwerk van Rachmaninov

Door Theo Laceulle

In een anonieme brief (naar later bleek van de conservatorium-studente Maria Danilova) werd Rachmaninov gewezen op een bewerking die de Russische symbolische dichter Konstantin Balmont gemaakt had van het gedicht *The Bells* van Edgar Allan Poe. Rachmaninov groeide op in het oude Rusland waar de kerkklokken bij verschillende gelegenheden werden gebruikt – zij wekten vele herinneringen bij hem op. Hij was onmiddellijk geïnspireerd en zette zich in de loop van 1912 aan het componeren. Rachmaninov was op dat moment op het hoogtepunt van zijn compositorisch werk. Later beschouwde hij *De Klokken* als zijn compositorisch meesterwerk.

In de jaren die volgden (1917, revolutie in Rusland, vlucht naar het westen) werd hij een ontheemde die zich nergens meer thuis voelde. Hij reisde de wereld rond als beroemd pianovirtuoos en speelde zijn eigen werken naast het grote pianorepertoire (in de jaren dertig heeft mijn vader hem nog zien spelen!). Hij maakte veel plaatopnamen (o.a. opnamen met de violist Fritz Kreisler en fantastische registraties van zijn vier pianoconcerten en van de Paganini-rapsodie).

Rachmaninov zette *Kolokola* op als een grootschalige symfonie voor soli, koor en orkest in 4 delen die bij het

geluid van vier soorten klokken de verschillende levensfasen behandelt: het leidmotief is het leven van een mens, de beweging en de zin van het steeds veranderende leven.

‘Hoor, de sleden snellen voort in een rij’. Zilveren sneeuwbellenvallen klinken vanaf de arreslee die een winterse tocht maakt. Hier wordt de vreedzame jubelende kindertijd verbeeld.

‘Hoor, het heilige, gouden kloggeluid van de bruiloft’. Geluk en liefde. Toch heeft dit deel al een wat duistere stemming, de diepte van de zielewereld wordt hier verklankt.

‘Hoor, de galmende alarmklok’. De rijpingstijd, vol van strijd en kwellingen. Dit is het meest dramatische deel van *De Klokken*.

‘De doodsklok luidt’. De tragische finale van het bestaan – de dood. Dit duistere en sombere deel, lento lugubre, verwijst naar het laatste deel van Tchaikovski’s zesde symfonie, de ‘*Pathétique*’. Pas aan het eind wordt de sombere sfeer opgelost.

De première op 30 november 1913 van *De Klokken* werd door Rachmaninov zelf in het Mariinsky-theater in St. Petersburg gedirigeerd en kende een overweldigend succes. In februari 2014 dirigerde hij ook de eerste Moskouse uitvoering. In 1920 verscheen het werk in druk en werd het (in het Engels) o.l.v. Leopold Stokowski in de Verenigde Staten uitgevoerd.

De uitvoering door TKA in 1923 werd gegeven in het Duits, in een gerijmde vertaling van de Russische tekst van Balmont door Berthold Feiwel. De Engelse vertaling is gemaakt van de Russische tekst door Fanny S. Copeland. De letterlijke tekst van Poe kon voor een uitvoering in het Engels niet worden gebruikt omdat Balmont een wel erg vrije bewerking ervan heeft gemaakt.

Van *Kolokola* of *The Bells* zoals het werk meestal wordt genoemd bestaan talloze opnamen. De wat oudere Russische versies o.l.v. Jevgeni Svetlanov en Kirill Kondrasjin klinken natuurlijk het meest authentiek. Tijdens mijn verblijf vorig jaar in Berlijn hoorde ik in de Philharmonie de prachtige

uitvoering van de Berliner Philharmoniker o.l.v. Sir Simon Rattle met het Rundfunkchor Berlin, Luba Orgonasova, Dmitro Popov en Mikhail Petrenko. Onlangs is daarvan de cd-opname verschenen. Aanbevolen!

Dat de erven Rachmaninov ons koor toestemming hebben gegeven de orkestpartij door Paul Prenen te laten bewerken voor 2 piano’s maakt onze komende uitvoeringen opnieuw tot ‘eerste uitvoeringen’, precies 90 jaar na de eerste uitvoering in Nederland en 100 jaar na de première!

Sergei Vasiljevitsj Rachmaninov
(1873 – 1943)

De Klokken - *Kolokola* opus 35
Uitvoering door TKA 1923 & 2013

De invloed van Mengelberg op het Toonkunstkoor

Het programmaboekje bij het ‘TKA Feestconcert’ met Rachmaninovs Klokken, gehouden ‘ter herdenking van het 25-jarig jubileum’ van Willem Mengelberg voor het koor, geeft een interessant commentaar op de ‘hervormingsijver’ van Mengelberg. Op het programma stonden twee werken: S. Rachmaninoff - *Die Glocken* en Richard Strauss - *Taillefer* (ballade van Uhland). TKA zong tijdens dit concert *De Klokken* in het Duits.

H.J. den Hertog heeft de band van Mengelberg met het koor beschreven: “dat de leiding van koor en orkest in één hand kwam was van grote betekenis....

MAATSCHAPPIJ TOT BEV. DER „TOONKUNST” AFDEELING AMSTERDAM
 DIRECTEUR: WILLEM MENGELBERG

CONCERTGEBOUW (GROOTE ZAAL)
 ZATERDAG 22 DECEMBER 1923 8 UUR

FEESTCONCERT
 TER HERDENKING VAN HET 25-JARIG JUBILEUM VAN
 WILLEM MENGELBERG ALS DIRECTEUR
 VAN HET TOONKUNSTKOOR.

S. RACHMANINOFF
DIE GLOCKEN
 VOOR SOPRAAN- TENOR- EN BARITONSOLO, KOOR
 EN ORKEST
 Opgedragen aan Willem Mengelberg, het Toonkunstkoor
 en het Concertgebouw-Orkest.
 EERSTE OPVOERING IN NEDERLAND.

RICHARD STRAUSS
TAILLEFER
 VOOR SOPRAAN- TENOR- EN BARITONSOLO, KOOR
 EN ORKEST
 onder leiding van **WILLEM MENGELBERG**
 met medewerking van

BIRGIT ENGELL SOPRAAN
 JAC. URLUS TENOR
 THOM. DENYS BARITON
 HET TOONKUNST-KOOR EN HET
 CONCERTGEBOUW-ORKEST

Het opzienbarendst echter manifesteerde zich zijn hervormingsijver ten opzichte van de manier, waarop de dames en heeren van “Toonkunst” den koorzang beoefenden. Ze kwamen bij hem in een ongekend-streng leerschool.... In beginsel werd van elk koorlid geëischt, dat het zich vormen zou, zooals een solist zich vormt.... Het ideaal der eenheid werd in iedere koorgroep nagestreefd in de voornaamste plaats langs de weg eener met stalen volharding ontwikkelde techniek! Ademhaling en ademgebruik, de vorming van een muzikaal-bruikbaren toon, het kleuren der vokalen, het expressief maken van de consonanten, het overbrengen van slot-consonanten naar een volgend maatdeel of volgende lettergreep, goed zingen “op de vokalen”, beschaving van het “forte”, gevoelig houden van het “piano”, beleidvol crescendeeren en decrescendeeren, de geheimen van het zuiver intoneren in stijgende, in dalende, in horizontale lijn, de kunst van den weeken stem-aanzet – over dat alles deed de dirigent het

ware licht opgaan.....De positie van het Amsterdamsche “Toonkunst” wordt hierdoor bepaald, dat het bij de uitvoering ook van de moeilijkste werken zich doet gelden op den voet van gelijkheid met het zoo meesterlijk geschoolde Concertgebouw-orkest, en zich zijn genialen leider volkomen waardig toont.” De schrijver “wenscht, dat het Amsterdamsche “Toonkunst”-koor en zijn vereerde dirigent nog lang in hun onafgebroken streven naar het hoogste mogen blijven vereend”.

Willem Mengelberg

Ramsj om de hoek

Door Stef Lokin

Even wennen: de boekwinkel op het Koningsplein die jarenlang Scheltema heette en daarna een paar jaar Selexys, gaat verder onder de naam Polare. En ook De Slegte, een begrip sinds mijn jeugd, heet zo. Sinds 1 november zijn beide collecties samengevoegd in het pand aan het Koningsplein. Op het moment dat dit stuk geschreven moet worden, zijn de schappen met boeken over klassieke muziek nog leeg. De interne verbouwing is in volle gang. In de winkel aan de Kalverstraat, die na 1 november als ‘outlet’ verder gaat is er ook weinig te halen. Een lust voor het oog is het boek van **Horst Scherg Classique, Cover Art for classical Music**, eerder beschreven in Tonika 13. Het boek gaat nu voor de helft van de prijs weg: € 7,50.

Gelukkig heeft Het Martyrium in de Van Baerlestraat ook een flinke afdeling ‘modern antiquariaat’. Een pocket die veel informatie geeft over de wereld van de opera, is van de hand van **Robert Weinberg An Opera Miscellenay Everything you never knew about opera for the buffs and bluffers**, uitgegeven door Marshall Cavendish Editions

Londen 2010 182 p. van € 12,50 voor € 5. Weinberg, medewerker van het Britse commerciële radiostation Classic FM, heeft de meest uiteenlopende informatie over opera bij elkaar gebracht. Van heel relevant tot bizar. Hij vermeldt de korte inhoud van veertig meest opzienbarende opera-libretti. Maar geeft ook een lijstje met bijnamen van bekende musici. Zo leren we dat de troetelnaam van Jessy Norman Just Enormous is.

“Zo leren we dat de troetelnaam van Jessy Norman Just Enormous is”

Hij geeft tips over opera-etiquette en vermeldt in een lange lijst de familierelatie tussen bekende musici. Bv.: wat was de tenor Jan Peerce van Richard Tucker? Iets geheel anders: in hoeveel opera’s speelt Christopher Columbus een rol? We leren van Weinberg dat dat er vier zijn, van de componisten Alberto Franchetti, Darius Milhaud, Jacques Offenbach en Philip Glass.

Soms zie je aan de omslag van het boek waarom het boek niet verkoopt. Dat is het geval bij **Tim Page On Music Views and Reviews** Amadeus Press Portland Oregon 2002

Ramsj om de hoek

vervolg

363 p. Van €24,95 voor € 8. De uiterst saaie cover verbergt een interessant boek van de muziekcriticus van de New York Times en Washington Post. Page wordt wel vergeleken met George Bernard Shaw en Virgil Thomson. In het boek staan beschouwingen van musici als Heifetz en Lang Lang tot Frank Sinatra, Captain Beefheart en Bobby McFerrin. Tim Page is van alle markten thuis. Hij schreef ongetwijfeld in zijn krant ook over **Thomas**

Larson The Saddest Music Ever Written. The Story of Samuel Barber's Adagio for Strings

Pegasus Books New York 2010 262 p. van € 26,95 voor € 10. Grote bekendheid kreeg het stuk door de film Platoon. Barber was 26 jaar toen hij het stuk schreef. Dat was in 1936. Hij schreef het aanvankelijk als middenstuk van een strijkkwartet, maar bewerkte het voor orkest. Twee jaar later ging de orkestversie in première. Het Adagio ging een eigen leven leiden. Het werd uitgevoerd op de begrafenis van de presidenten Roosevelt en Kennedy, van filmster Grace Kelly, en van Albert Einstein, om maar eens een paar namen te noemen. Het boek is deels biografie, deels een cultuurgeschiedenis en voor een deel ook memoires. Barber leefde meer dan dertig jaar samen met de componist Gian Carlo Menotti. Toen deze hem verliet, werd hij depressief en raakte hij verslaafd aan alcohol. Het Adagio voor strijkers kreeg in 1967 een tweede leven toen Barber het van een tekst voorzag en bewerkte als vierstemmig koorstuk: het Agnus Dei.

Wie-is-Wie

Jos Siemerink

Mijn 'koorcarrière' is in 1979 begonnen bij Toonkunst. Ik ben er nooit meer weggegaan!

Welk concert, waaraan je meewerkte, is je het meest bijgebleven?

Het eerste werk, waaraan ik heb meegedaan was een uitvoering van het Requiem van Verdi in februari 1980. Ik weet nog dat ik een rokkostuum ging kopen bij Tip de Bruin op de Nieuwendijk. En het gevoel voor de eerste keer in het Concertgebouw te staan, geweldig! Van het kostuum heb ik alleen nog het vest over.

Een andere uitvoering, die me nog helder voor de geest staat was de Negende van Beethoven onder de Japanse dirigent Kobayashi in mei 1981. Terwijl hij kwikzilverachtig stond te slaan, kwamen de solisten halverwege de uitvoering over de trap naar beneden lopen. Het waren er maar drie. Wie ontbrak? De Engelse tenor David Johnston. Kobayashi keek wel even op maar dirigeerde gewoon verder, tot aan het begin van het vierde deel. Na enig overleg zong de tenorengroep de partij; de ovaties na de laatste noot waren oorverdovend! Niet alleen voor de tenoren, ook voor Kobayashi. Naar later bleek was David Johnston spoorlags naar Engeland vertrokken vanwege persoonlijke problemen.

Ik luister graag naar barokmuziek en heb een zekere voorkeur voor de werken van Purcell en Rameau. Van de laatste componist heb ik een aantal uitvoeringen, waaronder Naïs & Zoroastre; ik luister dan speciaal naar

links naar rechts

Tim Page, On Music Views and Reviews Amadeus Press Portland Oregon 2002

"The saddest music ever written", Barber's Adagio for strings, kreeg grote bekendheid door de film Platoon

dirigent Ken-ichiro Kobayashi

de musette, een soort doedelzak. Het maakt me melancholisch!

Op dit moment draai ik geregeld Mark Padmore, 'As steals the morn', met The English Concert.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Dat dagelijks leven ziet er sinds ruim een jaar wat anders uit dan daarvoor. Ik ben vele jaren werkzaam geweest in het voorgezet onderwijs in Amsterdam-Noord. Begonnen als docent geschiedenis heb ik ook vele jaren leiding gegeven aan de afdeling bovenbouw. Nu heb ik de tijd aan mezelf, woon alleen, lees veel. Houd me bezig met de geschiedenis van Amsterdam. Er zit nog steeds wel een schoolmeester in me en ik wil in klein verband nog wel eens over een bepaald onderwerp wat overdragen.

Sinds ruim een jaar heb ik weer zangles, bij Ruth Carasso. Het verrassende is dat ik er steeds meer achter kom hoe moeilijk zingen eigenlijk is! Leer veel over de techniek van zingen, hoor alleen mezelf en kan me niet verschuilen in 'de groep'. Ik vind dat ik vooruit ga en waag me aan liederen, zowel in het Duits als het Italiaans.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden om te lezen?

Mijn belangstelling is heel ruim. Door mijn achtergrond ben ik erg gericht op historische werken. Biografieën, monografieën over bepaalde onderwerpen. Ik las onlangs in de Volkskrant dat er van de feministe Aletta Jacobs bewegend beeld is, uit 1915. Zij is met collega's in Berlijn op

bezoek. Ik ga dat dan onmiddellijk natrekken in de biografie die ik van haar heb.

Een historicus die mij erg aanspreekt is Herman Wesseling; hij heeft veel geschreven over onderwerpen uit de moderne geschiedenis, imperialisme, de Eerste Wereldoorlog, De Gaulle. Hij schrijft helder met de juiste distantie.

Als ik dan toch een boek mag aanraden: Alain Corbin, *Pestdamp en bloesengeur, een geschiedenis van de reuk*. Een prachtig stuk cultuurgeschiedenis is er in vervat. Het gaat over geur, stank, vuil, hygiëne, ontgeuring. Een aanrader voor een ieder die soms zijn of haar neus optrekt voor een lichte verstoring van de prettig geurende omgeving, over het algemeen. Trouwens, tijdens een uitvoering mogen we toch geen geuren op ons lichaam?

Met wie zou je wel eens een borreltje willen drinken?

Misschien wel met Diederik Samsom! Wat is er in de man gevaren? Hij komt op mij de laatste tijd verkramppt over. Ik zou hem willen vragen hoe hij in staat is zich staande te houden in de politieke slangenkuil.

Mijn motto?

Streven naar evenwicht!

Za. 23 november Elandstraatkerk Den Haag

Do. 28 november Nicolaïkerk Utrecht

Za. 30 november Concertgebouw Amsterdam

Aanvang 20.15 uur

Crea orkest o.l.v. Bas Pollard

i.s.m. Nederlands Concertkoor, Vocalise en

Slava!-projectkoor

Julia Westendorp, sopraan

Wieke van Wingerden, alt

Eric Reddet, tenor

Vitali Rozyenko, bas, bariton

Matthias Havinga, orgel

Leos Janacek, Glagolitische mis

Sergej Rachmaninov The Bells

Vr. 29 november 20.15 uur Dorpskerk

Abcoude

Zo. 1 december 15.00 uur Waalse kerk

Amsterdam

De Amsterdamse Cantorij o.l.v. Felix van de

Hombergh

Annette Rogers, piano

Klavier en koor, een programma dat

samengesteld is uit werken voor koor en piano.

Composities van G. Frid, J. Mul, B. Bartók, M.

Reger, J. Brahms, R. Schumann, F. Schubert, E.

Whitacre

Za. 30 november 20.15 uur Dominicuskerk

Amsterdam

Zo. 1 december 15.00 uur Grote Kerk Naarden-

Vesting

Groot Concertkoor Amsterdam

Naardens kamerorkest NAKO o.l.v. Enrique López-

Cortón

Leonie van Veen, sopraan

César Franck, Psyché

Francis Poulenc, Gloria

Zo. 8 december 15.00 uur

Westerkerk Amsterdam

KCOV Excelsior Holland Symfonie Orkest

o.l.v. Wim van Herk

Nienke Oostenrijk, sopraan

Myra Kroese, alt

Frank Fritschy, evangelist en tenoraria's

Robbert Muuse, bas

Gerrie Meyers, continuo

Annette de Bruin, echosopraan

J.S. Bach, Weihnachtsoratorium

Cantates I t/m IV en openingskoor cantate V

“Ik heb nog nooit iemand per direct de toegang ontzegd”

Herauditie: beoordeling of kans?

Door Marjolein Zinkstok

“Ik moet over twee weken”, “Ik was zó zenuwachtig”, “Gelukkig, ik mag weer een jaar blijven”. Regelmatig zijn binnen het koor dit soort verzuchtingen van zenuwen dan wel opluchting te beluisteren. Waarom maakt Boudewijn het ons zo moeilijk met die individuele heraudities?

Boudewijn snapt heel goed dat niet iedereen de herauditie leuk vindt. “Veel mensen vinden het spannend en zijn zenuwachtig. Ik heb graag dat ze dat gewoon zeggen, dan kan ik er rekening mee houden. Bij sommigen is het evident. Ik probeer aan te voelen hoe mensen eraan toe zijn en als er iets is, houd ik daar rekening mee. Maar er zijn ook mensen die stoer binnenkomen. Ze zijn misschien wel zenuwachtig, maar laten het niet merken. Dan ben ik kordater dan bij iemand die zegt dat hij het eng vindt. Ook als je verkouden bent, kun je dat gewoon zeggen.”

Fris

Auditeren als groep zou een alternatief kunnen zijn, maar om verschillende redenen is Boudewijn daar geen voorstander van. Gewoon praktisch al: die ensemble-audities worden op zaterdagen en zondagen georganiseerd. Maar zo veel vrije weekenden heeft hij niet. En bovendien, hoe fris ben je nog als je de hele dag audities afneemt? De individuele heraudities gaan nu tussendoor; dat zijn er niet zoveel achter elkaar.

Een ander praktisch punt is dat het niet gemakkelijk is om repertoire te kiezen waarin individuele kwaliteiten voldoende aan bod kunnen komen. Zit er in de altpartij bijvoorbeeld wel die hoge noot waarvan je wilt dat een individuele alt die kan halen? Maar het lastigste van de ensemble-auditie vindt Boudewijn dat voor dat ensemble duidelijk wordt wat hij van de individuele stemmen vindt. “Dat is net zo’n

“Ik wil goede koorzangers hebben. De basis van het koor is de individuele stemkwaliteit. In een groot koor kan ik die individuele kwaliteit niet goed beoordelen. Als er intonatieproblemen zijn in een stemgroep, weet ik niet precies waar die vandaan komen. De individuele audities helpen mij om stemmen te leren kennen.”

situatie als bij de repertoiretest; die doe ik met een groep. Moet ik dan na afloop in aanwezigheid van die hele groep zeggen welke mensen niet mee mogen doen of zeggen dat ik een paar mensen individueel wil spreken? Iedereen begrijpt dan wie het niet goed doet. Dat vind ik nogal confronterend. Bij een ensemble-auditie vind ik dat ook lastig: ik geef een terugkoppeling aan het ensemble als geheel, maar ik wil toch ook mensen individueel spreken.”

verder lezen op pagina 9

Gewend

Bij de herauditie beoordeelt Boudewijn natuurlijk je stem. Sommige koorleden krijgen het advies om op zangles te gaan of om gericht te werken aan een bepaald probleem. Dan wil hij na enige tijd horen of je vooruit gaat. “Ik heb nog nooit iemand per direct de toegang ontzegd, ik laat mensen altijd terugkomen. Ook als je een slechte dag hebt en een beroerde auditie doet, kun je het gewoon nog eens doen.”

Sommige mensen zou Boudewijn wel 10 jaar kunnen geven. Maar de angst voor audities neemt dan volgens hem alleen maar toe. “Juist als je het regelmatig doet, wordt het gewoner. Mensen die zangles hebben en gewend zijn op zangavonden voor te zingen, vinden het vaak minder eng. Je hoeft helemaal geen bloedmoelijk stuk te zingen. Als je het fijn vindt om iets te zingen wat je goed kent, doe dat vooral.

Het kan zijn dat je zenuwachtig bent omdat je van jezelf voelt ‘ik zing eigenlijk niet goed meer’. Maar je hoeft niet te wachten tot ik zeg dat het niet meer gaat. De uitslag is volgens mij voor de meesten geen verrassing.”

Steunpilaar

Een goede koorzanger is meer dan een goede stem, vindt Boudewijn. Daarom stelt hij tijdens de herauditie ook andere dingen aan de orde, als hij dat nodig vindt. “Als iemand niet tijdig de noten kent, heb ik het daarover. Of ik zeg: ‘je stem is goed, waarom ben je dan niet meer een steunpilaar voor de groep, waarom ben je er vaak niet?’ De herauditie is voor mij een gelegenheid om om iemand te spreken over de gang van zaken. Maar andersom is het ook een kans voor koorleden om tegen mij te zeggen wat ze van mij vinden en hoe ze vinden dat het gaat in het koor.”

Kruiswoordpuzzle

The Bells

Door Els van Eersel

HORIZONTAAL	VERTICAAL
1. onderwerp Les Noces	1. voornaam Godoenov
11. voorzetsel	2. bijwoord
12. stad in Pennsylvania	3. oproer
13. meisjesnaam	4. bijwoord
14. lengtemaat	5. Nijmeegs Instituut voor Muzikale Ontwikkeling (afk)
16. zonder geluid	6. dierengeluid
19. vervoeging van zijn	7. bolgewas
21. voornaam van Moessorgski	8. voorzetsel
23. gordijnrails	9. verbinding
24. zus van Rachmaninov	10. vloer (Eng)
27. bergplaats	15. woonplaats Rachmaninov in 1917
28. binnenste	17. eerste woord in Les Noces
29. mist (Eng)	18. dirigent waaraan The Bells is opgedragen
30. bekend werk van Rachmaninov	20. divan
33. stuk	21. moeder
35. oneindig getal	22. drank
36. burcht	25. beetnemen
38. pianist TKA	26. voornaam Stravinsky
40. hals	28. juist
41. watering	31. plaats in Gelderland
43. karaf	32. en verder (afk)
45. domoor	33. Russisch woord voor The Bells
46. daar is Rachmaninov overleden	34. voorzetsel
49. kroon (afk)	37. in
51. deodorant (afk)	39. bezijden
52. naam bruid in Les Noces	42. lof
55. etmaal	44. ongaarne
56. muziknoot	47. muziknoot
58. vervoeging van eten	48. vereist
59. legsel	50. vaartuig
60. doodsoorzaak Moessorgski	53. paling
61. voornaam Rachmaninov	54. sint (afk)
	57. reeds
	59. bijwoord

1	2		3	4	5	6		7	8	9		10	
11			12					13					
		14					15			16	17		18
19	20			21				22			23		
24		25	26				27			28			
	29				30	31			32				
33				34		35			36			37	
		38			39					40			
41	42						43		44				
45				46						47	48		
49			50						51				
		52				53	54				55		
56	57					58				59			

Prijs:

Lever voor 14 december in en maak kans op een goede fles wijn, zorgvuldig uitgezocht door onze wijnkenner Patrick Ploum.

Winnaar van de vorige puzzle:

Op de Verdi-puzzel-prijsvraag uit de recentste Tonika zijn 6 goede inzendingen gekomen, namelijk van Chiho Totogawa, Wytzia de Savornin Lohman, Marjolein Zinkstok, Theo Laceulle, Freek Furstner en Nelleke Reijs. De fles wijn gaat naar: Freek!